

I.

U Záleských říkali na „zámečku“. Skoro byl statek jejich hoden toho pyšného „mína“. V celé vsi nebylo takového. Dům dlouhý, zděný, naproti přes dvůr menší pro výminkáře; mezi oběma klenutá brána, před níž dvě mohutné lípy šuměly. Vzadu pojila stavení veliká cihlami krytá stodola s přistavěnou kolní.

Čelo žlutě natřené budovy, polovypuklými, plochými sloupy zdobené, hledělo pyšně na důl a jeho skrovné chaloupky. V lomenici zasazena byla černá tabulka. Když paprsky ranního slunce o ni se opřely, zaleskla se vyzlacená její písmena, hlásající, že stavení Václav Kubina vystavěl s manželkou svou Marií.

Kubinové vystavěli, avšak nezůstali. Děd míval „zámeček“, vnuk se musil spokojiti s chatrnou živnůstkou tam nedaleko na hřebeni vršku. Ostával „na větrníku“. —

Sníh pokryl dolinu i vrch. Utuhlo a v paprscích zimního slunce skvěl se povrch sněhu, jako by křišťály a drahokamy byl poset. Vzduch byl jasný, hustá opona mlhy zmizela, objevily se zasněžené vrcholy hor a temné lesy. Saně jen fičely po hladké dráze, zvonce zvučely.

Kmotra Záleská chtěla také sanice užít. Pojede na přástvu k sestře, provdané v sousední vsi L. Pacholek zapřáhl do pěkných, zelených saní dvě mladých hnědáků ustrojených v „panské“ řemení, přidělal na hřbety lesklé drkáče připevněné na červené sukno, vpádající koním na boky.

Již se stará Záleská uvelebila. Vedle ní sedí její dcerka Apolena. Přikryla nohy strakatou houní, přitáhly pevněji loktušky kolem hlavy. Starý Záleský sedá na přední sedadlo a bera bič a řemeny do rukou, znovu opakuje rozkazy synu Janovi, jenž bude na půl dne hospodářem.

Čeledín otevřel bránu, drkáče zazvučely, a již uhánějí sáně ze dvora. Pyšně pohazují koně hlavou; strápce u drkáčů poletují.

Záleský pevnou rukou řídí hříbata, jež teď na cestu vozovou, do dolu vedoucí, uhnula.

Apolenka pohlédla nahoru na větrník. Zahlédla na záspi dva mužské, kteří za ujíždějícími hleděli. Poznala je.

Ten malý v temném kožichu byl starý Kubina a vedle něho stál štíhlý jeho syn po první ženě, Václav.

Chtěla se ještě jednou ohlédnout, ale temný stateček zmizel i hospodář jeho; po levici viděla bílou stěnu sněhu, po pravici rozkládalo se údolí oděné v běloskvoucí roucho.

Starý Kubina, stoje na záspi, hleděl dosud v stranu tu, kterou byly sáně zmizely. Obličej jeho byl temné pleti, vráskami pokrytý. Pod černou beranicí bylo vidět šedivé vlasy. Nad malýma, šedýma očima klenulo se husté, šedé obočí. Nos jeho byl poněkud velký, ohnutý.

Zmizely sáně, zanikl i v dáli zvuk drkáčů a starý Kubina stál dosud na záspi. Zahleděl se upřeně na níže stojící krásný statek sousedův. Obočí starcovo se svraštilo, na rozoraném čele přibylo několik vrásek.

Studený vítr zafičel, holé haluze stromů zasténaly.

Tu položil někdo starci ruku na rameno. Tento sebou trhl a plaše se ohlédl, jako by při nějakém zločinu byl postižen. Uviděl kmotra Želízka, dlouhého, vyzáblého člověka.

„Co neseš?“ tázal se kvapně.

„Dnes můžeme jet —“

„Je jisto?“

„Pokud vím, je. — Ale pojďme do světnice. Ti chlapi toulají se pořád venku a kdyby mne tu jen zahlédli, měli by toho dost. — Je někdo u vás?“

„Nikdo, jen žena. — Pojďme.“

Želízko, ohnuv se, zmizel v tmavé síni. Za ním vešel Kubina, ohlédnuv se po dvoře a stodole, kde pilně se ozývaly cepy.

Stodola byla chatrná. Neméně druhé stavení, v němž Kubinova rodina by-

dlila. Došková střecha byla mechem pokryta, dřevěné stěny povolovaly, křivice o černý strop nenaráželi. Stěny byly kdys obílené. — Vápno již většinou opalavice, podlahy prkenné nebylo. Půda byla z hlíny utlapaná jako humno mísu, několik hliněných talířů a dva koflíky. V koutě nad starobylym stolem visely na skle malované tři obrazy svatých. Všude jevila se chudoba a nečistota.

„Nemusili by zůstat jako v psinci,“ říkaly hospodyně ve vsi. „Ale což ten starý chamčivec. Myslí by, že všeho ubude, kdyby trochu umyli a uklidili. Však je jako lučák od té lakomosti.“

Povídali o něm divné věci. Ničeho nepřál sobě, ničeho svým dětem. Mimo syna Václava z prvního manželství měl s druhou ženou syna a dceru. Jako koně musili všichni od rána do noci pracovat, radovánek neužili žádných, jako jiní synkové a dcery ve vsi. Ba ani kouska kalého šatu neměli. A sám si také nepřilepšil. Pracoval, až z toho téměř zhrbatěl. V letě za celý čas boty neobul. Jen když šel v neděli na ranní, nesl obuv na rukou a teprv před městečkem se obul. Svíčku u Kubinů neviděl nikdo rozžatou; leda když se nade vsí divá bouře shlukla, zaplála „na větrníku“ v temné jizbě tenká hromnička. Za zimních večerů svítili loučí, v letě v okně Kubinova stavení záře se nezaleskla. Potrava jejich byla nuzná. V zimě zabili vepře, jehož masem, jak lidé povídali, až přes velikonoce se živili. Výslužky, na něž u Záleských celé prase padlo, neposlal nikomu. — —

Starý Kubina vešel s Želízkem do přístěnku vedle světnice.

Žena u stavu sedíc snovala. V zimě totiž dělali u Kubinů také na stavě, za nímž některý z obou synů, když pokdy bylo, člunek poháněl.

Když po chvíli tajného hovoru Želízko odcházel, pravil Kubina ženě: „Přistroj brzo večeri. Před soumrakem pojedeme.“

V stodole, když byl otec se Želízkem odešel, volněji mlátili.

Nejstarší syn Václav byl, jak ve vsi dole říkali, po dědkovi. Veselý, vtipný a byl by snad také marnotratností dědkovi se vyrovnal, kdyby byl míval „zámeček“ jako tento. Tak ovšem hrubě utráceti nemohl.

Od táty peněz nedostával ani mladší jeho bratr Józ, ale uměl si je přece opatřit.

Táta uzamkl všechno na devět zámků, ale když bylo potřeba, nějakého toho „tchoře“ přece si Václav udělal.

Józa a sestra jeho Marie byli po matce. Nenadělali mnoho řečí, nebyli tak do světa jako nevlastní jich bratr a báli se více než on svého otce.

„Záleská někam s Apolenou jela,“ vypravoval Václav do stodoly se navrátil.

Józa prudčeji bil do žita a naklonil se.

„Vezl je Jeník?“ tázal se po chvílce.

„Ne, starý.“ —

Marie plaše po bratřích pohlédla.

„Jeli do L. na masopust. Bude tam u sestry Záleské také Antonín Borovských. Stará Záleská by ho ráda na zámeček přilákala. Však ten má v Machově jinší nevěstu. Dostane statek a k tomu houf peněz. Tady by měl zadlužené panství.“

A Václav se zasmál.

Ale ani Marie, ani Józa se nezasmáli.

Venku ozval se suchý kašel.

„Táta jde!“ A pilně zas švihaly děti do obilí.

Ve dvířkách se objevila nahnutá postava v hnědém kožiše s černým beránčím límcem.

„Václave! Jdi nakrmit koně a ty, Józo, ustroj těžké sáně. Mařko, pohrab a urovnej tu všechno a pak jdi pomoci mámě.“

Nato se obrátiv zmizel.

Synové odešli.

Marie vzavši hrábě plaše se ohlédla. Byla nevelké postavy. Kolem hlavy měla starou loktušku ovinutou, takže jen přibledlou tvář bylo vidět. Oči její byly modré, plné dobroty a mírnosti.

Teď nahnula se ke skulině stěny, jíž mrazivý dech zimy pronikal, a hleděla za chvíli v stranu tu, kde bylo vidět střechy „zámečku“, nad nimiž se holé kořuny lip rozkládaly.

Studený vítr zavál a hnal před sebou bělostné kotouče sypkého sněhu.

Marie oděna jsouc jen lehkou modračkou zachvěla se. Vzdychnuvši jala se hrabat.

Václav se usmál, když našel píci na opálce v síni koním odměřenou.

„Stará liška!“ myslil si. „Nepustí žádného nahoru — ale zmýlil se!“

Kubinová vařila úkrop a brambory.

Tmělo se. Nebe nezbarvilo se červánky. Slunce zapadlo do mraků. Brzo zatáhlo se jediným, velikým a šedá jeho barva věštila chumelenici.

Nahoře na půdě bloudil starý Kubina. Uzamykal všechny dvěře a truhly, vracel se a zkoušel, zdali tuze zamkl, ohlížel se plaše jako bázlivec nebo zločinec, u komína hmatal i do došků a oddychnuv si plížil se dolů se schodů.

Ve světnici u zelených kamen hořela už v černém svícnu borová louč.

Marie stála u plotny a zahřívala si ruce. Slyšíc však na síni známé kroky usedla ihned ku kolovratu a ztuhými prsty vinula nitě.

Povečeřev s ostatními vstal Kubina a nahlédl ven. „Čertovo povětrí — ale dobře tak,“ myslil v duchu. „Vyveď koně, Václave; Józó, sedni za stav a dělej — dej mi na ně pozor, stará, ať nelelkují!“

Nato zavřel dvěře přístěnku, při čemž zapadlé jeho oči po domácích bloudily, a vzav hůl vyšel ven. Prohlédnuv ještě dveře u chléva a stodoly vystoupil na nízké, nákladní sáně.

Václav trhl opratí a dva silní koně vyjeli ze dvora. Sníh padal hustě.

Kubinová hleděla oknem. — Muž se synem brzo zmizeli v šeru a chumelenici, jen z dále zvučel ještě zvonek, až umkl.

U Kubinů si oddechli. —

II.

Jeník Záleských nesoužil se mnoho hospodařením. Rodiče i sestra odjeli na masopust, proč by on také něčeho neužil?

Sotva že sáně otcovy zmizely a drkáče dozněly, odešel dolů do vsi, aby se v krčmě do večera poveselil.

Hospodský jej vídal rád. Vždyť si uměl Jeník zabouřiti, být ještě veselým, jak za stara hoši bývali. A kdyby ihned nezaplátil! Vždyť měl táta jeho na podlážce dost obilí...

I dnes si Jeník zaudal. — Smrákalo se, a proto se měl k odchodu.

Nechtěl, aby se dověděl táta, že byl v hospodě; bylť dnes, než odejel, mrzutý a momtal pořád něco o nešetrnosti, tak že to nikam nepovede.

Synek jeho nevracel se touže cestou, kterou byl přišel. Dal se do stráně nahoru. Vítr hnal mu hustý sníh do očí, ale Jeník rozjařen jsa nedbal toho. Těšil se, jak na řídkou návštěvu u Kubinů oči vyvalí.

Slyšel od Tondy Koláčných, že z Mařeny Kubinovy hezké se udělalo douče.

Byl v sousedství, ale znal ji málo. Nikam nevycházela. Nesměla k muzikám a do vsi v neděli odpoledne anebo do kostela se styděla.

Otec její měl stateček, a jak se povídalo, dost a dost peněz, a jeho jediná dcera ani kus pořádného cáru. Zastaví se u nich jako na toulku a uvidí, jak to přec na tom větrníku je.

Přitáhl beranici na uši, nebo na vršku mnohem ostřeji vítr vál, než v dole.

Chumelenicí a šerem planula záře v oknech Kubinova statku.

Morák na řetěze jako vzteklý začal štěkati. — Branka povolila a Józka vedl udiven Jeníka do světnice. U kamen seděla Kubinová předouc. Skoro uprostřed světnice stál černý, dřevěný svícen, v němž zastrčená louč planula.

Jako omámený zastavil se Jeník u dveří. — Nedaleko svícnu stála Mařena.

Modračka jí sahala nad kotníky bosé nohy, nezahalujíc bílé ruce, jejichž ramena zakrývaly krátké rukávy nepřiliš jemné košile. V pravici držela hřeben. Dlouhé, přes pás sahající vlasy barvy temnohnědé padaly jí, rozpleteny jsouce, volně přes ramena. Velké oči upřela ku dveřím. Byla spanilá v té rudé záři bo-
rové louče.

I Marie se lekla uzřevši Jeníka. Stáli za okamžik mlčky proti sobě. — Pak se začervenala jako růžička a odhodivši hřeben na lavici zahalila hlavu šátkem. Užila nepřítomnosti otce svého, aby se učesala a bohaté své vlasy v rulíky spletla.

Kubinová i syn její vítali Jeníka, hovořili s ním.

Vzpamatoval se konečně, vyptával se na to a ono, vypravoval — a přitom zabloudilo často oko jeho na předoucí Marii.

Seděla majíc zraky sklopeny, a jen pokradmu je někdy pozvedla, aby pohlédla na syna „ze zámečku“.

Když odcházel, pohlédl ještě jednou na Marii a zraky jejich se setkaly. Byl by se málem zase pomátl, jako když přišel.

Spěchal přímo k domovu rychlým krokem, cesty nedbaje. Zlobil se na sebe. A zas viděl velké oči Kubinovy dcery a slyšel její slova: „Sotva, Jeníku.“

Byl se jí tázal, přijde-li na ostatek k muzice.

Koruny lip sténaly, dvůr byl prázdný. Rodiče se dosud nevrátili. —

Den byl jasný.

Záleská si jízdu k sestře chválila. Teď ale při návratu, když se chumelilo a

prudký vítr vál, přála si, aby již byla doma ve vytopené světnici. Také Záleský švihal do hříbat, aby brzo domů se dostali.

Vyjeli z lesa a již hnali se se stráně dolů. Náhle zarazil starý Záleský naslouchaje.

Vítr donášel až k nim temný hlas zvonců, jenž nevlídným tmavým večerem smutně zazníval.

„Kdo as to proti nám v té nepohodě jede?“

A volně teď jel sedlák, boje se na úzké cestě úrazu. Brzo uzřeli těžké sáně, jež dvě mocných koní táhlo. Na saních bylo vidět tři temné postavy. Záleský vyhýbaje se napínal dosti zrak, aby pozdní vozky poznal. Poznal je, poznal ale teprve, když byl kousek zajel. Slyšel za sebou podivný, známý Kubinův smích, jenž příšerně nocí zazníval.

„Dáble!“ zahučel Záleský a práskl mocně do koní, že až divoce poskočivše s větrem o závod uháněli.

Ženské na saních vzkřikly a Záleská volala na muže. Ten však neslyšel. Koně ujížděli, až frkajíce před vraty „zámečku“ se zastavili.

Černým lesem, na nějž padající sníh hustší a hustší pokrývku ukládal, jel rychlým krokem Kubina se synem Václavem a Želízkiem, jenž byl na ně za vsi u staré jedle čekal. Nechtěl, aby ve vsi poznali, kam Kubina jede. —

Každý hoch by uhodnul, vida Želízka na saních starého Kubiny, že do Pruska jedou, aby do Čech lacinějšího zboží přepašovali.

Želízko byl v okolí nejznamenitější podloudník, jenž všechny stezičky lesem a horami jakož i všeliké spády strážníkův znal.

Od nedávna provozoval také Kubina toto nebezpečné řemeslo. Z počátku jen vozkou byl a přivážel vždy šťastně pomocí Želízka zboží kupci do blízkého městečka. Pak už i sám něco nakoupil. Neobyčejný zisk vábil jej tak, že nedbal ani nebezpečností.

Vytknul si cíl, ku kterémuž chtěl za svého života dospěti. A když už téměř zestaral a prací se ulopotil, poznal, že tam ještě přece daleko. Potřeboval peněz a mnoho peněz. Tu se zjevil Želízko a ukázal, jak by jich dosáhl.

Lidé se nemálo divili, že Kubina své koníčky prodal a že sobě dvě statečných vranců pořídil. Pak tomu již porozuměli. Nezradili ho strážníkům, ač starý chamčivec nebyl u velké lásce.

Ale tenkrát byli sedláci při sobě a ty zelené ptáky, hraničné strážce, také tuze rádi neviděli. Kubinovi se dosud dařilo. —

Po stránkách proháněl se divoký vítr, v lese na cestě bylo trochu klidněji. Želízko chytiv Václava za ruku kvapně zašeptal: „Zastav! — Slyšel jsem písknutí.“

Nato vyskočiv ze saní šel několik kroků napřed. — Podivné hvízdnutí zaznělo ve větru, načež podobně se strany někdo zahvízdal.

Želízko, vrátiv se, zastavil se u koní; pak vyskočil do saní a zvolal: „Jed.“

Koně pustili se v poklus; zvonečky více nezvučely. Zachřestily v kapse dlouhého Želízka.

Dvě černé postavy kmitly se kolem. Měly veliké, zachumelené vaky na zádech.

„Naši. — Je jisto. A teď jed!“

Václav švihl bičem a vrancové uháněli po rovné cestě lesem jako šipky.

V hnědém kožiše jsa zaobalen, maje beráncí límec přes uši vyhrnutý, opíral se o žebřinku starý Kubina. Oči jeho hleděly upřeně do tmy. Nevšímal si sněhu ani větru; byl v mysli své doma ve přístěnku, počítal čistý výtěžek a na kolokovaný papír usmívaje se připisoval několik cifer.

Vrancové ubíhali tiše dál, až jako tajemné vidění zmizeli v hlubinách lesa. —

„Na zámečku“ dosud svítili. —

Selka se odstrojovala. Měla plnou náruč nedělního šatu. Široký hedvábný fěrtoch, plný podivných květů, drahá sukně, černá sametová kacabajka, hedvábné šátky; za mnoho zlatých těch cárů bylo. Vše se lesklo, šustělo — ale její tvář jevila mrzutost.

Starý Záleský, napolo jsa odstrojen, seděl u stolu opíraje tvář o dlaň. I jeho čelo bylo zachmuřeno.

Marně vyjela Záleská s dcerou, aby ji tam ukázala, marně vypočítala, co už má pro ni přichystáno. Ženich, v nějž doufala, chodil již, jak vpravdě Václav Kubinů povídal, za jinou, a měla po námluvách.

Ale větší starost tížila Záleského. Selka si mu začala stěžovat. — On však málo dbal jejích slov.

„Ty si také ničeho nevšímáš — ani vlastního dítěte. Je už čas, abychom se o ni postarali.“

Sedlák se divně usmál.

„Je, je, dokud jsme ještě zde, abychom jí mohli ještě ‚na zámečku‘ vystrojit svatbu.“ — A podíval se na selku, jež na něj udiveně oči vyvalila.

„Divíš se? Ovšem, nestaráš se o hospodářství — máš v hlavě jiné věci. Ne-

byl bych jel s vámi, ale myslil jsem, že mi švagr nějaké peníze půjčí. Neměl anebo nechtěl.“ —

„Tak daleko že to došlo?!“ — zašeptala selka sepjavši ruce jako ztrnulá.

„Baže, daleko. Pozejtří potřebuju šest set —“ A zamlčel se. Po chvíli mluvil dále.

„Vím jedinou pomoc. Jeník se musí dobře oženit, musí sobě najít nevěstu s penězi — a ta je — —“

„Kde?“

„U toho, který nás má z polovice již v hrsti — u Kubiny.“ A Záleský vysloviv jméno to sklonil hlavu a vzdychl.

„Kubina — Kubina!“

Selka byla omráčena, její pýcha smrtelně raněna. Její syn měl si vzít nevěstu z bídného větrníku, z toho chudého hnízda?! Její syn měl by se stát zetěm toho lakomého, starosvětského Kubiny?! —

„To by bylo, aby náš Jeník jinší nevěstu nedostal!“ vyjela konečně.

„Ať si ji hledá!“ prohodil sedlák trpce. „Nahlédnou do knih —“ Zamlčel se. Selka sklonila hlavu. — —

Na větrníku již nesvítili. Kolem vetchého stavení proháněl se vichr, házeje sních do oken, kol chalupy až na samý práh k brance. Všichni spali.

Mařenka neslyšela zuření živlů. — Zapomněla na trudnou skutečnost. Sen vše změnil. Zdálo se jí, že sedí za stavením v olšíně. Vítr rozvíval její dlouhé, temné vlasy. Olšinou přikradl se k ní Jeník a kloně se nad ní hladil jí kadeře. —

III.

Po bouřlivé noci nastal jasný den.

Bylo k polednímu, když se Kubina se synem navrátil.

Dalekopřede vsí zmizel Želízko v polích, zavěsiv už předtím koním zvonečky.

Mařena sedíc u okna zaslechla nejprve zvuk známých zvonců. Vyběhla a mlčky pomáhala bratru odpřahat. Nebyloť zvykem v rodině Kubinově mnoho hovořit. Srdečné slovo málokdy tam zaznělo.

Vráskovitý, chladný obličej otcův byl jako mrak, jenž každý paprsek radosti zaplašoval. Jen když přísný ten stařec odešel, oddechli si v domě a matka s dětmi svými do rozprávky se pouštěla.

Kubina vešel do světnice.

Žena pohlédla ihned zkoumavě do jeho tváře. — Jiný, kdo Kubinu znal, řekl by, že nebylo v této žádné změny. Tentýž ledový klid a přísnost, jako jindy. Však Kubinová mrknutím poznala, že husté jeho obočí od sebe se více vzdálilo než jindy, že rty mužovy nejsou tak pevně sevřeny. Poznala, že se mu dobře dařilo, i na jeho řeči. Nemluvil tak krátce a úsečně jako jindy. Jakž by ne! Zboží dovezl šťastně do městečka; v opasku starého sedláka byla pěkná sumička za dovoz a za zboží, jež byl zčásti sám nakoupil.

Než selka jídlo na stůl přinesla a děti z venku se navrátily, spořádal vše Kubina v přístěnku. Peníze z opasku zmizely. —

Sotva s Václavem pojedl, otevřely se dveře a do světnice vstoupil Záleský.

Zase divila se Kubinová i její děti, jako včera, když k nim Záleských Jeník byl přišel.

Starý Kubina obrátil klidně prokvetalou hlavu ku dveřím. Nikdo si nevšiml, ani všimnouti nemohl, jak se mu pod sivým obočím zaleskly oči. Mrkl a hleděl zas jako jindy chladně a přece pronikavě. Vítal svého souseda a podivný úsměv zjevil se přitom na málomluvných jeho rtech.

Záleský hovořil tak a onak, o čase, o polích, o jízdě, až konečně se vyjádřil, že by rád s Kubinou slovo mezi čtyřma očima promluvil.

Odešli do přístěnku.

Kubinová a děti na sebe tázavě a udiveně hleděly. Tušily, co k nim Záleského zavedlo. Jen napolo dobře tušily.

V tmavém přístěnku, do něhož malým špinavým okénkem skrovné jen světlo padalo, seděl Kubina v tmavém kožichu naproti Záleskému.

Dnes to nebyl bohatý sedlák „ze zámečku“, jenž v hospodě a všude míval první místo. Seděl tu zaražený. Bylo patrné, že by rád něco řekl, ale že nevěděl, jak se říká, kudy do toho. Po dlouhých okolcích vše pověděl.

A když to Kubina uslyšel, změnil na chvílku tvář, jak se už dávno nestalo. Záleský se ho tázal, dal-li by dceru Mařenu Jeníkovi.

Starý lišák přejel několikrát dlaní šedé vlasy a pak začal. Každé jeho slovo bylo palčivým bodnutím, každé bylo medem obaleno, jenž štiplavý zakrýval pepř. Starý Kubina se mstil. Vídal, jak opovržlivě „ze zámečku“ na něj a rodinu jeho hleděli, slýchal často úštěpky pyšné selky i výsměch její čeládky.

Mimo to cítil velikou zášť proti Záleskému, že byl majitelem zámečku, v němž kdysi Kubinové vládli. A když se tak souseda svého dost naštuchal,

povídal, že Mařena je ještě mladá, že ji potřebuje žena v domácnosti a že vůbec má na vdávání času dost.

„Ale nemrz se, sousede, — dobře to myslím. — Mohlo by tě to jednou mrzet — a pak by už bylo pozdě. Co není, může všechno ještě být a lépe jindy, vid’?“

A Kubina se usmíval sladce a přece ďábelsky, podáváje Záleskému ruku. Ten ji neviděl. Bylo mu, jako by ho byl někdo horkou vodou polil. Pálilo ho mezi očima, cítil, jak mu krev vstoupá do hlavy.

Kubina jásal.

Záleský vstal. Pohlédl pronikavě do tváře svého souseda. A když ten úsměv, ten lesk zapadlých očí uviděl, zatal pěstě. Stará pýcha i zlost se v něm probudily. A zas kmitla se mu hlavou myšlenka na dluh, ježž co nevidět měl zaplatit.

Snad by mu *to* udělal ten starý lakomec, snad by mu je půjčil. — Ne, ne — tak se mu nepoddá, a kdyby — —

„Znám vás teď,“ pravil Záleský temně a ještě jeden pohled vrhl na ohnutého starce, jenž tu před ním stál, zraky blýštivé naň upíraje. Pásl se na jeho poškození. —

Záleský kvapně odešel.

Kubina chvátal za ním. Stál v síni u dveří a hleděl za sousedem, až tento v bráně svého statku zmizel. A znovu objevil se úsměv na rtech starého pašera, a oči jeho svítily podivnou září, jako oči kocoura s myší si zahrávajícího.

„Však ty mi neujdeš a pak zmizí tvá pýcha!“ šeptal. A když se vrátil do světnice, postavil se před ženu a řekl: „No, stará, měli jsme námluvy, a tys nepekla ani babky, ani nepřineslas dobrou kořalku!“

A tu se všichni více divili než prve, když přišel Záleský. To svět se zrovna obracel. Spíš by ta stará olše za stavením se v zimě zazelenala, než aby Kubina něco žertem prohodil. To není možná! A byl by tu Záleský opravdu na námluvách?! Byli v ten okamžik jako ve snách. Jen to srdce Mařenčino v sladké předtuše se zachvělo. Nach přelétl její přibledlou tvář. — Bylo jí, jako by v suchoparu byla uviděla krásný květ, jako by byla uslyšela lahodný zvuk v mrtvém, dusném tichu. — —

Kubina za chvíli na všechny hleděl. Pak teprve mluvil dále:

„Viděli jste ho, jak odcházel? Myslí, že radostí omdlím. Děkuju pěkně za

takovou čest. — Za mou dcerou musejí přijít jináčí hoši, než je „ze zámečku“ Jeník!“

A starý sedlák se vzpřímil.

Nastalo hrobové ticho. Všichni hleděli na změněného tátu. Jen Mařena klonila se ku kolovratu, jako by vřetenem přetrhlou nit chtěla protáhnout. — Udělala se jí kola před očima, neviděla nit ani vřetenem a bylo tma. —

Udeření o podlahu všechny vyrušilo. — Kolovrat svalil se na černou půdu a potácejíc se, odcházela Marie ven na smrt bledá. —

IV.

„Na zámečku“ bylo zrovna boží dopuštění. Selku to nesmírně mrzelo, že musil muž na ten větrník synovi pro nevěstu. Vždycky si představovala tuto co bohatou, krásnou dcerku z nějakého dvorce; teď mělo panovat na statku takové udíblané děvče, jež nemělo ani kousku kalé sukně.

Ale bez sebe skoro byla, když muž jí pověděl, že ze všeho nic není, že Kubina Jeníka za zetě nechce.

Když se z ohromení svého vzpamatovala a hněv svůj na Kubinu a jeho rodinu proudem jizlivých slov vysoptila, pustila se také do sedláka, proč tam chodil, proč tomu starému ňamtovi se poddával. —

A Záleský jal se navzájem viniti ženu ze všeho, vytýkal jí nehospodyň, nešetrných, že nemyslila než na samou parádu, trachtiny a strojení, že dceru strojila jako princeznu, že podstrkovala synovi na útratu. —

Nu, byla vina na obou stranách. Muž nešetřil, žena rozhazovala...

Jeníkovi byla to do srdce těžká, bolestná rána. Bylť se mu hluboko do duše vtiskl obraz Marie, jak ji posledně viděl prostovlasou, ozářenou rudým světlem louče. Věděl, že je dobrá a tichá, že by z ní hodná byla žena.

Představoval si ji „na zámečku“ pěkně oblečenou — vyrovnala se všem děvčatům, která znal. A teď bylo po všem.

Masopust chýlil se ku konci.

Za ten veselý čas musil starý Záleský dojet asi na tři místa, kde měli bohaté dcery. A vždy vrátil se s nepořízenou.

Znali jej již po okolí, znali jeho poměry. Ve vsi rodné nikam se odvážiti nesměl.

Čas docházel, nastaly ostatky. Sáně jen lítaly, po celý den zvučely zvonce, drkáče a veselé písně kolovrátků.

Ukázaly se maškary, medvěd z hrachoviny, žid a jiné bláznivé figury s pos hlavou svěšenou. A „na zámečku“ bylo ticho. Sedlák přecházel po světnici bylo staženo, oči hleděly temně. Za ten krátký čas tuze se přepadl. Byl o mnoho let starší. V týdnu přišly dvě žaloby a dvě výpovědi.

Selka se zlobila. Slyšela zvonce, muziku a smích; jiná leta bylo „na zámečku“ nesmírně veselo — dnes ticho jako v hrobě.

Tak den míjel, nastal soumrak. V komoře seděla Apolenka, a hledíc okénkem napolo ledovými květy pokrytým ven, plakala.

Ve vsi zazněla veselá píseň, muzikanti vytrubovali před hospodou muziku. Dole v hospodě bouřil Jeník. Věděl, že to naposled. Zakrýval se veselou tváří, výskal a tančil. Vzpomněl si, že to nemuselo tak být, kdyby Mařenka byla jeho. Pil na zlost a dával si hrát. —

Toho dne za soumraku dal Kubina synům svým na muziku. Divili se nemálo, že otec dnes tak štědrý jest. Mařenu vzali s sebou.

Žena časně ulehla. Uhlí v nístěji uhaslo.

Kubina vešel do přístěnku a rozžal tenkou, lojovou svíčku. Rozhlédl se opatrně kolem. Nic než úzká temná jizbička, jejíž stěny před časy snad byly obíleny. Teď zčernaly a zežloutly, místem vápno opršelo. Malý plamen svíčky nebyl s to skromnou tu prostoru ozářit. Zář jeho padala na zamrzlé okno, jehož květy ledové se třpytily. Kubina usedl u malého, starého stolku, jenž stál u okna.

Vytáhl z opasku klíček a tiše přihrádku stolu otevřev nad ní se naklonil. Bylo tam něco papíru, pak černá, kožená tobolka. Kubina prohlížel papíry — dlužní úpisy.

Poslední, jak se zdálo, četl nejdéle. Byl to úpis Záleského. Pak rozdělal tobolku a vybrav bankovky vypočítával je na stolek. Zapadlé jeho oči při tom zazářily, celá tvář, jindy tak přísná a chladná, jevila rozechvění.

Vstal a levicí se o stůl opíraje počítal znovu, nahnut jsa nad stolem, peníze. Pak položiv ukazovák na poslední znovu se zamyslíl, jako by počítal.

Příšerně vypadal v temném svém kožichu, jehož černý, beránkový límec zadní část hlavy dopolou zakrýval. Šedé vlasy padaly mu do vráskovitého čela. Zadumal se.

Tu na stole leželo ovoce jeho mravenčí pilnosti, tu ležely peníze, jichž se otcům jeho nedostávalo, pro něž musili ze zámečku. Kvůli těm papírům odtrhoval si od úst, nepřál si žádné radovánky, lopotil se od svitu ranního do noci. Kvůli nim se jiným vyhýbal, stal se lakomcem; nemilovali, nevážili si ho, tropili si z něho smích a někteří se ho báli. Však za to půjdou brzy Záleští tou cestou, kterou on se svým otcem krácel, když mu byli zámeček pro dluhy prodali.

Záleského živnost přijde brzo do prodeje. Věděl to a počítal v duchu, co za ni žádati budou. Úpis, ty peníze na stole a pak ty — nemnoho schází. Jedna cesta do Pruska ještě a pak mu bude lze vysázet peníze za statek do posledního krejcaru. A bude zas vládnout tam, kde otec i děd vládli, zemře pod tou střechou, pod kterou se narodil.

Temnou nocí zněla zdola veselá hudba v krčmě. Kubina neslyšel. Jeho srdce odumřelo již zvukům těm. Neveselil se při nich, neužil mladických radostí. Ale teď, teď přichází doba a pyšně pohlédne na dol s výšiny zámečku. —

Kubina probudil se ze své dumy. Srovnal papíry znovu je zavřel. Peníze i s klíčkem schoval do opasku a postaviv svíčku do staré formanské lucerny, jež u stolu na půdě stála, plížil se ven. Ve světnici se zastaviv posvítit na lože, kde jeho žena spala. Chudák, jak byla ztrápená a zestaralá! Však toho si nepovšimnul. Spala.

Šoural se ven svítě si lucernou. Přešed síň lezl po churých, dřevěných schodech. Zmizel na půdě. Bylo již po půlnoci.

Za dlouhou chvíli teprve se navrátil.

Sotva sešel se schodů, zabušil někdo na dvěře. — Kubina sebou trhl. Zhasil světlo ve svítilně a otevřel. Józa s Mařenou se vraceli od muziky. Nebyli veselí a rozjaření. Jen Václav, jehož srdce jako skřivan v povětří volno bylo, dole se dosud veselil.

Na větrníku dnes, mimo Kubinovou, nespal nikdo. —

Druhého dne zapráhl pozdě odpoledne Kubina vrance své do saní a odjel zase s Václavem.

Nikdy nebyl se tak pečlivě připravoval, nikdy tak sáně i řemení neohledal: mělat tato jízda býti poslední. Zmizel.

Za vesnicí čekal opět Želízko. Dnes jinou cestou se dali než předešle.

Bor, jenž nad ostatními vrchy jako král se vypínal, halil čelo své mlhou. Od černých lesů hvízdal vítr po polích, sněhem pokrytých. Krajina byla pustá, jako vymřelá. Už i vrány podřimovaly na holých haluzích stromů.

I přišel večer a světla vzplála v chalupách. Kubinová přiložila dnes více do kamen než jindy. Mohla zas volněji s dětmi svými pohovořit a sobě oddechnout. Vypτάvala se Mařeny, jaké to v hospodě bylo a jak si Jeník Záleských počínal.

Děvče si bezděky vzdychlo. Vypravovalo, jak se veselil a jak řádil.
„S tebou netancoval?“

„Ne. — Zlobí se —“ pravila tiše a sklonila hlavu. Po chvíli hlasitěji dodala:
„Apolena tam nebyla, ani staří.“

„Škoda, že náš táta — kdo ví, co mu do hlavy sedlo! Vzala by sis, Mařeno, Jeníka?“

Dcera se začervenala a mlčela.

A matka vzdychla.

Josef seděl za stavem maje hlavu o zeď opřenou. Hleděl ku stropu. Uslyšev jméno dcery Záleských uchopil se šňůry a poháněl člunek, až vetchá, dřevěná stěna se otrásala.

Józa měl asi tichou povahu po mámě. Vysoký, štíhlý hoch to byl, s hladkou tváří, kol jehož čela a na skráních kadeřily se temné vlasy v drobných kučerách.

Pokořením Záleského trpěl i on.

Teď aby už víc na Apolenku se ani nepodíval. Veselé to děvče jiskrných zraků podmanilo si jeho srdce. Když tak někdy k muzice zabloudil, vroucně na ni hledíval. Točila se jako vítr v kole a on se ostýchal k ní se přiblížit, jako by se jí bál. A pak se starý Kubina nikdy neuštedřil. Józa nemohl zazvonit dvacetníky jako jiní chasníci.

Zdálo se mu, že se Apolenka ani na něj nepodívala, že si ho nevšimla. Ba všimla si ho, mrkla často po něm nepozorovaně a to se zalíbením.

Žádný z hochů nebyl tak hezký a rostlý jako Kubinů Josef, třeba neměl kajaku z tak pěkného sukna, hedvábný šátek na krku a vyšívanou košili jako ostatní.

Uvažoval často, že si na ni ani myslit nemá, že pro ni jinší hoši přijdou.

Ale když pak slyšel, že to u Záleských takové není, jak se zdálo, že po vrchu mnoho třpytu a pozlátka, tu vkrádala se mu naděje do srdce. Otec jeho odmítnutím Záleské pokořil.

Teď nesmí ani pomyslit na to, po čemž tak často dychtil a toužil. Málokdy se dříve sblížili Záleští s Kubinovými. — Teď cestička k zámečku zřídka šlapaná zaroste docela.

Zář červená rozlila se po východě nad zasněženými horami a zbarvila mraky, jež se jako obrovské, rudé metly po nebesích rozkládaly.

Čím více se blížila chvíle, kdy slunce nad obzor vystoupiti mělo, tím více bledly, až i zář nad horami v oranžovou se měnila.

Slunce ukázalo se nad horou. Oblaky po nebesích zbělely a měsíc zničen a bled putoval tiše po modrém klenutí k západu.

U Kubinů již vstali. Matka právě zatápěla. Tu ozval se dusot koní a svištění saní. Matka i děti přiskočily rychle k oknu podívat se, kdo to k nim tak časně přijíždí.

Otce nečekali, jenž obyčejně teprve k polednímu se vracel.

A byl to Kubina.

Matka i děti se lekly — ztrnuly. Sáně porouchány, ze zpocených vraníků se kouřilo, u tlamy bělela se jim pěna. Jako černý, bouřenosný mrak byl svrašťelý Kubinův obličej.

Vrazil do světnice.

Marie s matkou se třásly. Osopil se na ně, proč nejdou vypřáhat. Dcera byla ráda, že mohla vyběhnout. Tam se vše dozvěděla.

Vraceli se již s nákladem, přešli šťastně přes hranice. Byli již skoro bezpečni, že se vše podaří. Tu zpozoroval bystrý Želízkův zrak dva strážníky. Chtěli zahrnout na jinou cestu, aby ujeli. Ale vtom je i strážníci zpozorovali a křičíce, aby zastavili, hnali se za povozem. Václav práskl do koní. S těžkým nákladem to nešlo. Shazovali soudek po soudku, balík po balíku, aby koně uháněti mohli.

Ušli sice, ale zboží ztratili. Byla to nemalá škoda, a pro Kubinu tím větší, že všechno zboží bylo jeho. Chtěl tenkrát velikou sumu vydělati.

Vrhl sebou na židli a upřeně na černou podlahu hledě seděl tak dlouho. Sotva co pojedl. Nikdo se neodvážil ani slovíčka promluvit. Bylo jako před bouří, a mračno bylo už tu.

Starý pašer odešel do přístěnku a zavřel se tam. Ve velké světnici slyšeli, jak přechází — pak bylo ticho. Usedl ke stolu a položiv ruku do dlaně počítal. Krutá rána ho zastihla.

Věděl, že doba prodeje statku nadejde co nevidět. Dnešní ztráta pohltila mu značnou sumu. Proto by mělo být všechno zmařeno? Proto by mu měl

statek ujít, pro něž se po celý život pachtil? Musí a musí ho mít a kdyby vše měl obětovat. Co se jednou nezdaří, po druhé se vynahradí — ale přec to nemuselo být — ó těch peněz, těch těžce vydělaných peněz! — A znovu se Kubina zlobil, znovu mu hlava klesla na prsa.

Tu přišel Želízko. Byl chvíli v přístěnku. Ale s dobrou neodešel.

Kubina byl rozzloben. Byl podezřívavý a nevěřil žádnému. Mezi řečí vyslovil nedůvěru svou Želízkovi. To popudilo velice starého podloutníka. Zrudl ve tváři, mluvil hlasitě; povstala hádka.

S hrozbou odešel. —

Žena i děti měly zlé časy teď. Kubina byl stále rozmrzelý, korejnil, nic mu nebylo vhod, štuhal. Často chodil dlouho, v hlubokém myšlení jsa pohřížen, po světnici nebo přístěnku.

Strojil se na něco, než nemohl se rozhodnout. Tak mýjeli dnové. —

Mezitím Záleský marně se bránil nastávající jemu a rodině záhubě. Jako proud blížila se. Slyšel temný její hukot — šumění — a byla tu — všemi otvory, každou skulinou se drala.

Oznámenat veřejná dražba na statek Záleského, nazvaný „na zámečku“.

To bylo jako elektrickou ranou Kubinovi. Věděl, že se tak stane; přece byl překvapen — pak ale jako by čileji krev v něm se rozproudila. Vyjasnil poněkud tvář.

„Tedy konečně!“ myslil v duchu — a dodal: „Jen ještě já —. Ó, ty peníze! Prokletá ztráta! Prokletí chlapi!“

Zamyslí se — pak povztyčiv hlavu zavolal Václava do přístěnku.

Umlouvali novou jízdu a umluvili.

Třetího dne po tomto ujednání, právě den před ustanovenou dražbou „zámečku“ vytáhl Václav v kolni již připravené sáně a zapráhl vrance.

Opatrně slízal Kubina s půdy. Dával rozkazy pro příští den.

„Ať mlčíte! Jedeme do Pruska pro uhlí!“ a velké jeho oči změřily přísně ženu i děti.

„Poslouchej, muži,“ — odvážila se hospodyně nejistým hlasem. — „Jdou na mne dnes takové hrůzy, zrovna mně vlasy vstávají. — Nejezděte dnes —“

„Hloupé ženské —“ zahučel Kubina a odešel udělal tři kříže bičičtím do sněhu před koňmi. Pro štěstí. — Přiskočil Václav. —

„Uchystejte zítra něco dobrého na zub, mámo. Bude kus notné práce. Spánembohem!“

„Spánembohem!“ šeptaly tesklivě ženské.

Sáně se hnuly.

Zvolna kráčeli koně ze dvora. — —

VI.

Půlnoc již dávno minula. Dosud nebylo na východě jasného pruhu. Nebe bylo zataženo a hustě padal sníh. V hustém lese u Ž. na hranicích českokladských bylo skoro tma. Stromy i keře pokryty byly sněhem, takže větvičky, podobající se bílým sobím parohům, pod tíží sněhu se ohýbaly. A přibývalo ho stále.

Na úzké cestě, lesem vedoucí, stáli čtyři muži. Ač se pod stromy ukrývali, sněhu se přece neubránili. Napadal na ně a zabítil jim čapky a límce z liščí kože, vousy i šedé pláště. Každé dítko by je poznalo. Byli to pomezni strážníci. Stáli přešlapující aneb na několik kroků popocházeli v hlubokém sněhu.

„Měl-li nás ten starý lišák za blázny —.“ Nedomluvil.

Všichni bedlivě naslouchali.

„Na místa!“ velel jeden z nich potichu a po dvou uskočili do lesa na kraje cesty.

Nebylo jich vidět. Nastalo ticho, jen z hlubin zasténal vítr a hnal před sebou kotouče sněhu, jež se chytaly omšných kmenů.

Teď zaznělo zřetelné frkání koňské. Pak bylo slyšet zvuk, jež sanice třením se o sníh vyluzuje. V temnu objevily se obrysy dvou koní. Na podsedním seděl muž v kožiše, maje límec ohrnutý. U saní kráčel jiný muž bedlivě se ohlížeje.

Kubina se synem vraceli se vezouce hojně zboží. Náhle se Václav zastavil. Však jen na okamžik. Přikročil tiše a hbitě k otci, jež za kožich zatáhl.

„Ozbrojte se — jsou tu. Tam za borovicí viděl jsem červeně podšitý límec — rychle!“ — A vyskočil na sáně.

Kubina vytřeštil oči. Mrknutím však se vzpamatoval a již zdvíhal bič, aby koně bolestně uhodil. Chtěl prorazit.

Strážníci vypadli ze svých úkrytů s křikem velikým. Kubina se domníval, že tato jízda se musí vydařit; vypočítal a předložil si vše — teď viděl, že je obklíčen, vzpomněl na své drahé zboží na saních. To mu zmátlo hlavu. Jindy tak chladný, rozvážlivý — pozbyl v té chvíli rozvahy.

Však než se strážníci přihrnuli, přeřezal Václav, jenž v tak nebezpečné chvíli duchapřítomnost zachoval, postraňky koně, na němž otec seděl, a oddělal volným jest. A než se Kubina ohlédnout mohl, již učinil skok a pádil lesem dále.

Tu se Kubina vzpamatoval.

„Václave!“ vzkřikl jako zoufalý a ohlížel se po něm. Nevšiml si strážníků, již na něho se vrhnouti chtěli.

Dva odskočili před divokým, vzpurným koněm, jenž třetího, který se odvážil za uzdu jej uchvátit, do sněhu povalil.

Čtvrtý strážník hnal se za Václavem, jenž útěku otcova použil, aby druhého koně uvolnil a na něj se vyšvihl. — Kůň Kubinův letěl jako vítr tmavým lesem. Jezdci, jenž se za krk jeho sehnul, nebylo třeba pobízeti jej k běhu. Sníh šlehal mu do tváře. Vítr fičel a hvízdal. Řetízek u chomoutu bil neustále koně do prsou bezděky k běhu jej pobádaje. Chomout a řemení chřestilo, postraňky sem tam se zmítajíce sněhem se ploužily.

Teď zaslechl Kubina střelnou ránu. — Jako blesk projelo jeho duší neblahé tušení. Chytil pevně řemen do ruky koně zdržuje. Pokřikoval na něj, aby zarazil, obrátil — splašený valach vzepjav se největším tryskem uháněl dále.

Viděl, že marné jest všeliké namáhání, že už slabé jeho ruce splašené zvíře nezmohou. Vraník vyhazoval kopyty sypký sníh, že jako bílý mrak do výše se vznášel. Hustý les napravo i nalevo mizel vzad. Kubinovi se tajil dech.

Vichr teď prudčeji proti němu se opřel házeje mu sníh do očí. — Přivřel je. Dál a dále uháněl divoký kůň. Zapadal často až po prsa do sněhu — však sebrav se novou silou pádil tryskem dále. Náhle uslyšel Kubina zasténání. Zdálo se mu, že se někdo chopil jeho ramenou, že jedním rázem mu chce svléknouti kožich. Otevřel oči. Ale hned zase sklopiv hlavu je přimhouřil. Černé stíny lesa po stranách zmizely, viděl, že je v širém poli, kde divoce vichr řádil a pašerovi kožich rozepjal, jenž nyní jako černá peruť za ním se míhal. Vše kolem bílé.

Když mraky a kotouče sněhové prořidly, prokmitlo šedo a bylo vidět temné, jako mlhavé obrysy stromů. Však pouze na okamžik.

Znovu zaskučel vichr, opět zvedaly se kotouče a nebylo vidět ničeho — vše bílo a šedo. Tvář Kubinova zrudla. Na hustém obočí nasázel se mu sníh a měnil se v led. Cítil ledový chlad z počátku, pak bolestné pálení. Ruce držící řemen ztuhly a zčervenaly. Přestal myslet. Choulil se jen, cítil mráz všechny údy mu projímající.

Znovu zapadl vraník do sněhu, okamžikem se vymrštil a letěl dále. Tu někdo chytil Kubinu za hlavu. Cítil mráz a píchání jehel do vráskovitého čela. Černá čapka mihla se v povětrí, pak zmizela ve sněhu. Šediny na hlavě pašerově zavlály, jako travička zmítaná vichrem. Kubina byl na chvíli bez dechu. —

Snažil se na to dopuštění boží pohledět. Ale víčka obtěžkaná řasou ledem pokrytou, zastřela oči. — Neviděl, nevěděl ničeho více.

Kůň letěl se stráně dolů. —

Časně zrána se u Kubinů probudili. Bouře doletěla až k nim a nedala jim spáti.

Sníh bil do oken, tvoře bílé mraky, takže mnohdy ani stodolu neviděli.

Stavení dřevěné div se nesesulo, kmeny stromů kol praštěly, a úpěnlivě sténala Meluzina.

S duší tesklivou, naplněni smutnou předtuchou, vzpomínali obyvatelé větrníku na oba nepřítomné.

Konečně ulehl vítr. Sníh dosud hustě padal a jen časem zakvílela znovu Meluzina. Kubinová šla zatápět. Józa sedal za stav. Tu přiskočila Marie k oknu, neb uslyšela venku zařehotání koně.

„Ježíš Maria!“ vzkřikla a tvář jí zbledla.

Matka i syn přiběhli, aby viděli, co se děje. Ba byla to podívaná!

Na dvoreček od olšiny vjížděl jezdec. Nebýt vysokého, černého koně, nebyli by ho na větrníku poznali. Svatá dobroto!

Kůň byl zpředu sněhem pokrytý a jezdec za chomoutem skrčený vypadal jako ze sněhu.

„Táta!“ vykřikli jedním hlasem a již otevřel Józa branku, již zavřeli, aby jim sníh do síně se nenachumelil. A jak otce uviděl, zhrozil se teprve.

Kubina tu seděl sehnutý více než jindy, ztuhlý. Obličej a přední část jeho těla byly hustě sněhem pokryty. Hlava holá, vlasy zcuchané padaly do čela i skrání.

Józa mu pomohl s koně a musil ho do světnice odnésti.

Mařena odstrojila a do chléva odvedla třesoucího se koně.

Kubina klesl na lavici a hlava mu padla na prsa. Oči jeho byly navrchu a upřeně hleděly na černou podlahu.

Mařena utírala roztálý sníh s očí a tváří svého otce, osušovala jeho šediny.

Žena mu strojila polévku.

Za chvíli nikdo se neopovážil promluvit. Konečně otázala se Kubinová

nesouc snídani, kde zůstal Václav. Kubina zasténal, vyskočil, jako by se někam rozběhnouti chtěl, ale sklesl zas na hrubě tesanou židli.

„Mé zboží! Mé zboží!“ zaúpěl.

„A Václav?“ odvážila se otázat žena.

„Václav?! Vy tu ještě jste? Táhněte — hned — hledat — v Domáňově lese — Václav a mé zboží!“ zasténal znovu Kubina a pohroužil se pak v bolestné dumání. Byl jako zmrtevělý.

Józa s Mařenou, jež se do plachetky zaobalila, vyběhli, aby šli vyhledat bratra. Kubinové bylo ouzko. Chvilé po chvíli utíkala a každá byla traplivou hosičkou. Hospodyně často ven za stodolu, k olšíně vybíhala, aby pohleděla, zdali na té židli jako prve, stále hleděl na totéž místo vypouleným, divně zářícím okem. — Ženě vstoupily slzy do očí.

„Vzpamatuj se, muži — stalo-li se neštěstí, hled' dalšímu se vyhnout! Přijdou, budou chtít pokutu — vezmou, kde jaký groš bude.“ —

To zpomohlo. Kubina povstav rozhlížel se vyjeveně. Pak zavrával ku přístěnku. Tu se ozvaly na záspi hlasy, pak se dvěře otevřely a Józa a ještě dva mužové nesli do světnice na rukou Václava bledého, zkrváčeného. Byl smrtelně raněn kulí strážníkovou. Želízko se krvavě pomstil: byl strážníkům vyzradil včerejší výpravu Kubinovu.

Když Kubinová umírajícího Václava spatřila, vzkřikla a zalomila rukama.

Kubina se obrátil u samého přístěnku. Klika mu zůstala v ruce, obličejem mu trhlo, ústa se pootevřela.

Položili Václava na postel, jež v koutě u pece stála. Kubina přiblížil se po chvíli zvolna k synovi. Šla hrůza z toho bledého starce, oděného tmavým kožichem. Tvář pašerova zbledla, zestarala, zapadlé oko jako sklené hledělo na oběť lakomosti.

Tu se otevřely dvěře. Nějaký soused volal již ve dveřích, nevěda, co se v koutě u pece děje:

„Co děláš, Kubino? Čekali na tebe. Matějka koupil zámeček za babku. Povídali, že bys ty byl mohl —“ nedomluvil.

Uslyšel těžký pád něčeho; a když doprostřed světnice vstoupil, spatřil stranou v koutku na zemi nataženého Kubinu.

Uslyšev starý pašer, že zámeček ve veřejné dražbě prodán, klesl bez sebe na zem. Ranila jej mrtvice.

Poslali pro kněze a pro felčara, však ti přišli již pozdě. Ten den zalkal ve vsi dvakrát umíráček.

Třetího dne naložili na větrníku dvě rakve na těžké sáně. Na podsedního koně sedl Józa a vyvezl otce i bratra. Na žebřině saní klátila se dřevěná lopata na vyhazování sněhu, jenž cestu do městečka byl zavál. Matka s Mařenou a sousedstvo kráčeli za saněmi. Ze Záleských nebylo vidět nikoho.

Pochovali otce i syna do velkého hrobu. A všichni plakali nad ubohým, veselým Václavem. Nikdo nelitoval starého podloudníka, jenž lakotností svou přivedl syna i sebe do hrobu, jen žena i děti ronily hojné slzy nad rakví přísného otce.

VII.

Toho dne, kdy hluboký zármutek na větrníku se byl uhostil, zazníval i na zámečku hořký pláč. Záleských statek byl prodán. Selka by si jak živa nebyla pomyslíla, že se vystěhuje téměř jako žebračka ze statku, kde tolik let tak slavně panovala, kde tolik traktací a hostin vystrojila.

Apolena mračila se s matkou, otec nemluvil a jen stále do země hleděl. Hlava mu zešedivěla za těch několik neděl.

Neplakal, neklel, jen někdy táhlý, hluboký vzdech vydral se mu ze stísněných prsou.

Uznal chybu a slabost svou. Bylo pozdě. Nejklidnější z celé rodiny byl Jeník. Hnětla ho ztráta statku nemálo, viděl však, že vyhnutí není. Hleděl, jak by jen co uchránil, aby s holýma rukama nevytáhli.

Vystěhovali se do chaloupky dole ve vsi. Měli jedině tu naději, že několik set zlatých jim ze statku zbude.

Záleská odešla pozdě navečer. Byla by se hanbou propadla, kdyby ji někdo uviděl stěhující se ze statku, po jehož dvoře jako pávice se procházívávala. Byla zničena. U brány pod košatými lipami dala se do takového pláče, div že se staré ty stromy nad ní nerozžalostnily.

Józa stal se pánem větrníku. Vyrovnal vše po otci. Prohledali s mámou stavení, obrátili vše na rub, však peněz nenašli.

„Vím, že peníze měl,“ povídala Kubinová. „Jen kam je schoval!“

V přístěnku našli ve stolku pouze několik úpisů. Smrt Kubinova byla tak náhlá, že slova nepromluvil. Konečně se těšili, že časem na ně přijdou;

snad také žádných už nebylo, snad je vrazil Kubina do zboží, které mu vzali. Mnoho se tím netrápili. Všem bylo volno ve statečku, kde již přísné oko tátovo nestíhalo každý jejich pohyb.

Minula krutá zima; jaro se usmálo na hory a doly. Olšina za statečkem Kubinovým se zazelenala. Nové listí chvělo se ve vlažném větru, jenž haluze sklákládajícímu, říkali.

Nastali parní dnové.

V neděli odpoledne odešla Kubinová do olšiny k jezírku, aby tam ve stínu stromů přeříkala nějakou modlitbu z „Nebeklíče“.

Mařena odešla do městečka na nešpory. Již se nemusela stydět — bratr jí pořídil slušné šaty.

Toho okamžiku použil Józsa, aby matce vyznal, že miluje Záleských Apoleny a že by ji rád pojal za manželku.

Stará Kubinová se podivila, pak hluboko se zamyslela, však neodepřela svého svolení. Poradila toliko synovi, aby požádal strýce Šimka za prostředníka v té věci. Tak se stalo.

Za týden, v neděli odpoledne, oblekl kmotr Šimek zelený svůj „courák“, dlouhý, slavnostní kabát, a kráčel vážně k chalupě na konci vsi. Tam byli Záleští. Za několik set zlatých, jež zbyly, koupili tuto chalupu se zahradou.

A strýc Šimek neodešel bez pořízení. Staří Záleští vzpomněli sice na poškořující odmítnutí, jakého se jim bylo dostalo od starého Kubiny, vyjeli si zostra na nebožtíka, však dílem jim to Šimek rozmluvil, dílem si to rozmyslili. Vždyť si nemohli nyní mezi ženichy vybírat.

Takž ustanoven byl sňatek Józsy s Apolenou. Mezitím stalo se prostřednictvím strýce Šimka též dorozumění mezi Jeníkem Záleským a Mařenou Kubinovou. Jeník docházel velmi často na větrník a Mařena jej vítala s tváří zardělou a s okem zářícím.

Nový majitel zámečku dal do hlasu, že statek prodá. Měl zas něco nového v leči, kde mohl pěkné peníze vydělat. Ale kupců nebylo. Kubinová vzdychla slyšíc to a vzpomněla si na nebožtíka.

„Chudák, co se naklopotil. — Kdo ví, kde ty peníze jsou!“

Józsa litoval sice, že zámeček koupiti a tak plán nebožtíka otce vyplniti nemůže, však nelitoval mnoho. Chystal na větrníku všechno k důstojnému

uvítání švarné nevěsty. Zdě byly bílé, podlaha nová, strop krví natřený. Světnice byla jasnější a veselejší.

Dříve bylo stavení Kubinovo jako stařenka, teď se vyjasnilo, okna se mu zaleskla, jen ten čepce její, ta došková střecha, byla churá.

Jednou strhla se ohromná bouře. Černá mračna shlukla se nad horami, strhl se prudký víchř a s nebe valil se liják. Div že víchř větrník neodnesl. Neodvál, ale rozcuchal starou střechu, takže na půdu přelo. Josef tam vyběhl, aby prknem největší díru zahradil. Zadělal, rovnal, tu nedaleko v došku něco tvrdého nahmatal. Znovu pustil se do slámy a tu z došků vytáhl plechovou skříní. Chytil jí oběma rukama, hleděl chvíli na ni okem upřeným. Rychle dýchal, tvář mu zčervenala. Blahé tušení zachvělo mu srdcem. Pak střelhibitě sletěl se schodů. Matka ulekána jsouc vyskočila, myslíc, že někdo letí s půdy. —

„Nůž, nůž! — Sekyru! sekyru!“ křičel Józka.

Všichni se omámili. Skříní konečně otevřel. Výkřik radosti a udivení rozlétl se světnicí. Kupa bankovek a hrst stříbrňáků v koženém vaku ležely před jejich očima.

Nastala chvíle mlčení.

Pak třesoucí se rukou počítal peníze. Počítal, zraky ženských za rukou jeho spěchaly, a napočítal mnoho, takže skoro mohl koupit za to hodný statek. A když dopočítal, pohlédl na matku.

Té najednou se oči zakalily, až vypukla v hlasitý pláč. I Mařena plakala a Józka vážně a smutně na peníze hleděl, hlavu sklopiv.

Duší všech zachvěla se vzpomínka na umrlé, na starého otce a nebohého Václava. —

Nu a dále? Čtenář se již domyslí, že Józka koupil „zámeček“ a že se tam brzy hlučně odbývaly dvě svatby. A pomyslí si také, že se při tom veselí tvář starého Záleského vyjasnila a stará Záleská že byla ustrojena ve své nejkrásnější šaty. Oba zůstali do smrti u zetě na „zámečku“.

Kubinová nechtěla větrník, jenž se nad zámečkem obnovený bělal, opustit. Zůstala u své šťastné Mařenky, která byla stateček otcův a jeho obligace věnem obdržela, provdávši se za Jeníka Záleských.